

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia S. Avgvstini de humanæ naturæ stantis, lapsæ,
puræ statu & viribus eruitur & explicatur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

15. Solvitur difficultas cap. 12. proposita & fusius declaratur adiutorium
quo, & sine quo non.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13673

Solvitur difficultas capite 12. proposita, & fusiùs
 declaratur adiutorium quo, & sine quo non.

EX his quæ diximus jam subluere incipit illius disunctio difficultatis, quam duodecimo capite proposuimus; quo, inquam, pacto fieri queat, ut Adam per liberi arbitrij vires in veritate stare potuerit, & re ipsa Angeli steterint, quod jam homo lapsus nequaquam, nisi per Dei gratiam, potest; & tamen nec Adam, nec Angeli ullo modo stare potuerint, quemadmodum nec homo jam lapsus in ea constitutus stare potest, nisi divinitus per gratiam iuvantur, sicut utrumque constanter & iisdem locis Augustinus docet. Vtrumque enim sibi mira veritatis consonantia, neutro alterum interimente, coherere facile percipiet, qui utriusque status gratiam paulò attentius ponderaverit. Totam enim difficultatem dissipat, & scrupulos omnes tollit ille diversus adiuvandi modus. Angelos enim & Adamum sic adiuvit gratia, ut non per illam in veritate & iustitia steterint, aut stare potuerint; sed sine illa non steterint, neque stare, hoc est, perseverare potuerint: lapsos verò homines ita gratia divina iuvat, ut per illam in veritate & iustitia constituti stent, & per illam invictissime perseverent. Quod si cui adhuc obscurius dictum videatur, consideret ille, quòd, quando liberum arbitrium cum alterius causæ adiutorio actum facit, & oritur disceptatio, utri actus illius exercitium, five quòd fiat actus ille, tribuendum sit, nunquam illi causæ actum solere vel debere tribui, sine qua non potest fieri; sed quæ suo imperio, quamvis non sine alterius adiutorio, facit ut fiat. Quis enim dubitat, quando aliquis propria impulsus libertate oculos non sine luminis adiutorio prebet, ut videat; manus ferro adjuvante impellit ut vulneret, pedes movet ut gradiatur, navem assumit ut naviget, non lumine, ferro, pedibus, atque navis; sed ipsi libero arbitrio tribuendum esse, quod actu cernat, vulneret, incedat, & naviget, quamvis sine illorum adiutorio fieri non potuisset, perspicuum sit? Eodem enim prorsus modo, quo illis omnibus presentibus adiutoriis manifestum est, eidem libero arbitrio tribuendum esse, quòd illis neglectis non utatur; ita eadè constat certitudine, ipsius esse, quòd illis utatur. Vfus enim adiutorii sine quo non, non ipsi adiutorio, sed causæ impellenti ad usum adiutorii, seu quæ utitur adiutorio ascribi debet. Adiutorium quippe sine quo non illius est naturæ, ut ex se non tribuat velle vel facere; sed ipsam dumtaxat volendi agendiq; potestatem compleat, cum sit eiusdem rationis atque ipsa potentia, in cuius subsidium datur. Ex quo fit, ut tam potentia, quam istud adiutorium rationem actus primi tantum subeant; actus verò secundus ab eo peti debeat, quòd potestiam una cum eius adiutorio ut operetur impellit.

A Cum ergo in illo statu primi hominis nemo dubitet, liberi arbitrij seu voluntatis fuisse munus, ut seipsum ad volendum & operandum applicaret & steteret, ipsius quoque fuit, quæcunque voluntatis adiutoria, sine quibus velle non poterat, secum ad operandum rapere, & ad opus impellere. Res ista in habitibus voluntatis, in speciebus intellectus, in ipsis potentijs, in oculorum sive corporalium sive spiritualium luce manifesta est. Nam quamvis sine illis liberum arbitrium neque voluntate velit, neque mente intelligat, nec oculis videat; in confesso tamen est, omnes istas actiones ita esse libero voluntatis arbitrio tribuendas, ac si illas sine istis adiutorijs posset efficere: cum notum sit, ipsius esse tam per ista velle, quam nolle; tam agere, quam ab agendo desistere, tam adiutoria utendo arripere, quam non utendo repudiare. Vnum tantummodo observandum est, actiones illas liberi arbitrij, quæ propter inlitam dignitatem nudas naturæ vires longè superantem supernaturalis ordinis adiutorium postulant, ex illo cælestis habitus, vel actualis gratiæ adiutorio, supernaturalis ordinis dignitatem, & speciem imbiberè: sed quòd actu & re ipsa fiant, aut factæ fuerint, etsi influente simul adiutorio, nemini ascribi debet, nisi voluntati: sicut voluntati, si cessasset, ipsa cessatio adscribi debuisset. Haud secus enim ex solo liberi arbitrij flexu ac nutu pendet, si scribere velit per calamum aptum, aureum, argenteum, ac si per ineptum, plumbeum, pennaceum; si videat per oculum sanum, atque per lippientem; per lumen Solis, atque candelæ; si intelligat per species humanas, ac per angelicas; per habitum scientiæ, ac erroris; si diligit per habitum luminosæ caritatis, ac vitiosæ cupiditatis. Nam sicut rectissime Augustinus habitum esse dicit; *Quo aliquid agitur, cum opus est: cum autem non agitur, potest agi; sed non est opus;* & Philosophi, *quo quis agit, cum voluerit:* ita de omnibus huiusmodi adiutorijs potentiam adjuvantibus, non tamen effectum per se ipsa dantibus, dici potest, quòd illis voluntas utitur, cum voluerit, & non utitur, cum noluerit: & tam usus actualis, quam non usus, seu ipsum non agendi agendique exercitium non ipsis huiusmodi adiutorijs, sive habituum, sive specierum, sive luminum, sive sufficientium gratiarum, sine quibus non fit opus: sed ipsi libertatis arbitrio, quamvis non sine adiutorijs, sese quaqua verum stententi tribui debet. Sed si quòd esset, vel esse posset voluntatis adiutorium tales naturæ, quòd ita libero dominaretur arbitrio, ut illud secum in actum raperet, & in eo victrici quadam delectatione operaretur, ut vellet; iam influxus potentia seu actio, non esset ipsi arbitrio, sed dominantis illius virtutis efficacia tribuenda. Non quasi ipsum voluntatis arbitrium tunc non vellet

vellet aut faceret: sed quia per imperiosam virtutem illam hoc ei praestaretur, ut vellet, ac faceret; non jam antea, virtutem illam secum ad volendum faciendumque rapiendo, & applicando; sed impetum ejus sua se dulcedine rapientem subsequendo. Nam quemadmodum illic arbitrium est id quo fit opus; adjutorium verò sine quo non fit: ita hic vice versa efficacissimum illud adjutorium esset id quo fit opus; arbitrium verò sine quo non fieret. Supremum enim tribunal, cujus tunc arbitratu voluntas huc illuc volendo nolendoque traheretur, penes illum esset, qui tali adjutorio voluntatem flecteret; cum autem ipsi libertatis arbitrio supremum volendi nolendi que nutus incumberet, ut adjutorijs illis, sine quibus non potest agere, pro suo beneplacito uteretur. Illic enim adjutorium in suos usus voluntatem rapit; hic voluntas adjutorium: illic usus arbitrij voluntatis ab adjutorio inseritur; hic usus adjutorij à voluntatis arbitrio.

Ex quibus ita declaratis perspicuum esse puto, quam rectè, quam perspicaciter, quam profundè Augustinus docuerit, & ut audivimus, constantissimè, & tanquam summi momenti rem iterum iterumque inculcaverit, Adamum non per gratiam, sed per liberum arbitrium, per libertatem voluntatis in veritate stare potuisse, & re ipsa Angelos perstitisse, tales fuisse vires voluntatis, ut ei digne perseverandi committeretur arbitrium: perseverare in eius relicto esse arbitrio: fortissimo dimisisse, atque permisisse facere quod vellet: quæ omnia de lapsis hominibus tanquam capitales injurias Christi Salvatoris exhorret, & tamen quam rectè non minori constantia & autoritate simul doceat, non sine gratiæ adjutorio Adamum atque Angelos permanere potuisse, vel permanisse. Ista quippe omnia, manente integerrimâ primarum virium potestate, salvâ divinæ gratiæ necessitate, mirâ utriusque pace atque concordia, præclarissimè & sibi & innocentium felicitati, & lapsum calamitati consonant. Nimirum ut neque stantium integritas de aliqua sua perseverandi infirmitate conqueratur, neque lapsum infirmitas de sua perseverandi potestate gloriatur. Cum enim ex una parte vires libertatis essent integerrimæ, omnis omnino concupiscentialis motus interiùs sibi reluctantis expertes, & per hoc quasi in æquilibrio volendi nolendi que constitutæ; ex alia verò parte gratiæ adjutorium non esset, quo voluntas & opus fierent; sed sine quo non fierent: id est, non tale ut per seipsum victrici efficaciam quasi dominando ipsum velle operaretur & faceret; sed ipsi arbitrio tanquam liberrimo ac fortissimo dimiteret, ac permitteret, non sine adjutorio gratiæ, facere quod vellet: quis non videt, non ipsi gratiæ adjutorio tribuendum esse, quod in veritate permaneret; sed illi potius, qui adjutorium, quod de seipso semper mansisset otiosum, re ipsa ad usum applicando in veritate permanit? Nam quemadmodum neque tentationi dæmonis, neque verbis uxoris, neque objecti cuiusvis ad peccatum con-

currentis cognitioni, sed libero arbitrio primi hominis ascribi debet, quod ex veritate cecidit, quamvis sine illis re ipsa non cecidisset, sine hac verò cognitione neque cadere potuisset: ita nec gratiæ adjutorio, sed libero arbitrio ascribi debuisset, quod in veritate stetit, quamvis sine illo stare non potuit: cum tamen pariter stare, vel non stare; perseverare, vel non perseverare in eius relinqueretur arbitrio. Non ergo per gratiæ adjutorium bonus Angelus, sed per liberum arbitrium, non sine gratiæ adjutorio, in veritate permanit; sicut non per tentationem malus Angelus, & malus homo, sed per liberum arbitrium, non sine tentatione, ex veritate lapsus est. Hoc est enim ipsissimum illud quod Augustinus dicit: *Sicut illi, qui ceciderunt Angeli sancti, qui cadentibus alijs per liberum arbitrium, per idem liberum arbitrium steterunt ipsi.* Nam sicut habitus, quamvis in ipsa voluntate vivâ sint, modo se habent mortuo, nec voluntatè ipsi, sed ipsos voluntas ad suos actus movet: ita tale adjutorium sine quo non, quantacunque fuerit excellentiæ; non ad actus voluntatem concitavit, sed ab illa concitatum fuit; & nisi nutum ipsa suum volendo præbuisset, & adjutorium arripisset, sive in bonum, sive in malum, utrovis modo adjutorium torpisset otio, & sine omni effectu vacuum mansisset. Liberum enim arbitrium hac illac sese flectendo dominatum fuit, & ut jam sæpe diximus, illi non minus ascribi debuit, quod actus exercitium, etsi non sine adjutorio lectum fuit, quàm quod neglecto adjutorio non secutum.

Hæc ergo genuina & vera ratio est, cur semper Augustinus, cum de adjutorio primi hominis loquitur, comparatione lucis & alimenti utitur, quæ oculis & vitæ etiam perfectissimè sanis prorsus necessaria sunt: non tamen ejusmodi, quibus fiat, ut videat, aut vivat homo, si fortè clausis oculis esse, & mori voluerit; sed sine quibus non fiat. Non enim se ipsis hoc efficiunt, ut, si ad sint, continuò homo vivat, aut oculis videat; sed tantummodo, si voluerit; hoc est, si libero suo arbitrio presentibus adjutorijs istis usus fuerit. Vbi sanè, nisi contra ipsam rerum naturam velut contra maris fremitum clamare voluerimus, quicumque sani cerebri fuerit prorsus perspicit, libero arbitrio, non luci aut alimenti esse tributendum, quod cernat, aut vivat; quantumvis sine luci & alimenti adjutorio & influxu cernere nullo modo possit, aut vivere. Longè aliter se res habet in illius gratiæ adjutorio, quod lapsus per peccatum tractisque viribus libertatis Christus attulit. Hoc enim non est amplius adjutorium, sine quo non possunt velle vel permanere; sed quo præsentè, hoc ipso fit, ut velint, atque permanent: & per hoc non libero voluntatis arbitrio, sed ipsi gratiæ tribui debet, quod volunt: nec iam per liberum arbitrium, sed per gratiæ adjutorium, non tamen sine libero arbitrio, volunt & permanent. Ipso enim gratiæ adjutorio donante fit, ut invictissime me quod bonum est velint, & hoc deserere invictissime & gratiæ nolint.

157

nolunt. Hinc est quod Augustinus, qui toties tanto studio inculcaverat, adiutorium gratiæ, quod Adamo & Angelis datum fuerat, fuisse sine quo non fieret opus, arbitrium verò voluntatis, quo, seu per quod fieret: cum ad Christianæ gratiæ adiutorium explicandum venit, phrasibus è diametro repugnantibus utitur, quibus indicet, jam gratiam esse adiutorium quo, seu per quod fit opus, arbitrium verò voluntatis esse sine quo non fit, nec fieri potest. Hoc ergo, inquit, frustra dicitur elucebit, cum & ipsam humanam iustitiam (id est, opus iustitiæ) operationi Dei (id est, gratiæ adiutorio) tribuendam esse claruerit, quamvis non fiat sine hominis voluntate. Et rursum: Non iustificati per legem, nec iustificati per gratiam ipsius: non quod sine voluntate nostra fiat &c. & non multo post: Demonstrare nitimur, in eo nos adiuvari ad operandam iustitiam, quod ipsa voluntas nostra, sine qua operari bonum non possumus, adiuvetur & erigatur, imperio spiritu gratiæ.

Ex ijs, quæ hæcenus declarata sunt, id quoque perspicuum est, quo pacto Adam & Angeli dicantur absolute per vires liberi arbitrii iuste vivere & perseverare potuisse; cum tamen non potuerint sine gratiæ adiutorio, quod à naturali libertate distinctum est. Duplex enim potestas est, completa, & incompleta. Completa est, quæ ex insitis naturæ viribus simul & adiutorio componitur: incompleta, quæ seorsim ab adiutorio gratiæ in solis liberi arbitrii viribus (habitum non excludimus) constituta est. Quando ergo toties Augustinus dicit, per liberum arbitrium Adamum & omnes Angelos permanere potuisse, & bonos Angelos in veritate stetitisse, de potentia incompleta loquitur, nec tamen falsum loquitur. Nemo enim certissimam locutionem esse neget, qua dicimus, hominem per sanos oculos videre posse; quamvis id non possit sine lucis auxilio: & per intellectum res propositas percipere posse; quamvis id non possit, nisi phantasmata & species juvent. Quod in alijs plerisque potentijs, quando sanæ sunt, similiter locum habet. Plerumque enim aliquid extrinsecum præter internam potentiam sanitatem, necessarium est, sine quo suas actiones exercere non possunt, sive medium rectè dispositum illud fuerit, sive species respectu sensuum, sive aliud quippiam, sine quo simul auxiliante naturalis illa & sana potentia non solet operari. Vidit hoc & notavit etiam Augustinus. Cum enim Pelagius diceret, Nos habere ad non peccandum forte ac firmum liberum arbitrium, quale videlicet in Adamo recenter condito fuit, satis animadvertit Augustinus, non inde gratiæ diviniæ negationem rectè colligi, eo quod phrasibus ista possit esse vera, quamvis gratia esset ad

A non peccandum necessaria. Cum ergo Augustinus gratiæ negationem Pelagio imposuisset, ita subiicit: Quod ne existimemur de illis Epist. 106. ad temere suspicari, & fortassis quis dicat, sic eum sententia Pauli. tunc forte ac firmum ad non peccandum liberum arbitrium (quamvis sine Dei gratia id efficere atque adimplere non possit) sicut sanos oculos firmos dicimus ad videndum, quod tamen nullo modo facere possunt, si desit lucis auxilium; alio loco quid diceret, vel quid putesset, ostendit. Cui doctrinæ consonat, quod in libro de natura & gratia scribit: ubi cum similiter Pelagius nos natura insitam non peccandi possibilitatem, hoc est, potestatem habere dixisset: Si iste, inquit, qui hunc librum scripsit, de illa hominis natura loqueretur, quæ primò incorporata & salva condita est, utcumque acceptaretur hoc dictum. Quod paulo antè sanorum pedum similitudine declaraverat: de homine sanis pedibus tolerabiliter dici potest, velit, nolit, habet ambulandi possibilitatem, id est, potestatem; contractis verò, si velit, non habet. Vbi quod (tolerabiliter & utcumque) dicit, eò respicit, quod Pelagius illam possibilitatem inseparabiliter insitam esse statuisset. Locutiones igitur istæ verissimæ sunt; quia ipsa sanitas potentiarum est etiam potestas earum: quæ sublata, potestas tollitur, ut merito id quod antea sanæ poterant, jam imbecilles ægritudine non amplius posse dicantur. Hinc est enim, quod nemo rectè dixerit, cæcum si velit posse cernere, hominem fractis pedibus posse ambulare, præcis digitis posse pingere; quod antea rectissimo loquendi modo posse dicebantur, quamvis sine luce, aut calamo, aut quovis alio subsidio, id efficere & adimplere non possent. Cum ergo liberum arbitrium primi hominis & Angelorum in illa primæ felicitatis præstatiæ summa integritate & sanitate frueretur, rectè & merito posse Deum diligere, posse bene vivere, posse perseverare dicebatur; quamvis ea sine diviniæ gratiæ velut lucis auxilio præstare non possent. Ipsa quippe integritas atque sanitas erat potestas ejus, qua per peccatum sententiæque concupiscentiæ inimitatem læsa atque corrupta, nullo modo amplius id quod ante poterat posse dicendum est, nisi antè per potentissimam alterius gratiæ medicinam, omni omnino languore sanato, tota infirmitas auferatur, & ita ipsum posse reddatur. Tunc enim iterum verissimum erit id quod de primo, & sano, ideoque fortissimo homine Augustinus dixit: In natura posse, & in potestate habere velle, & non consentire suadenti. Et ne quis in gratiæ præiudicium traheret id quod de incompleta illa potestate sine scrupulo dictum, & verissimè dictum fuerat, & tamen sine gratia Dei, velut sanorum oculorum luce, actu adimplere non poterat, mox attexit: Adiuvente tamen illo, qui superbi resistit, humilibus autem dat gratiam.